

UOT 378

Samirə Feyruz qızı Hacıyeva

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti

Quba filialının Kitabxana və elektron resurslar şöbəsinin müdiri

<https://orcid.org/0009-0001-6496-0137>

ALİ MƏKTƏB KİTABXANALARINDA ELEKTRON RESURLARDAN İSTİFADƏNİN TƏLİMİN KEYFİYYƏTİNƏ TƏSİRİ

Самира Фейруз гызы Гаджиева

заведующий отделом библиотеки и электронных ресурсов Губинского филиала

Азербайджанского Государственного Педагогического Университета

ВЛИЯНИЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЭЛЕКТРОННЫХ РЕСУРСОВ НА КАЧЕСТВО ПРЕПОДАВАНИЯ В ВУЗОВСКИХ БИБЛИОТЕКАХ

Samira Feyruz Hajiyeva

Head of the Library and electronic resources department of the Guba branch of

Azerbaijan State Pedagogical University

THE EFFECT OF THE USE OF ELECTRONIC RESOURCES ON THE QUALITY OF TEACHING IN HIGH SCHOOL LIBRARIES

Xülasə. Hər bir ali məktəbin nüfuzu yüksək səviyyəli təhsillə bərabər, onun əməkdaşlarına və tələbələrə elmi-metodik xidmət göstərən kitabxana sisteminin fəaliyyətindən daha çox asılıdır. Hazırda kitabxanaların qarşısında olduqca böyük vəzifələr durur ki, bu da orada çalışan əməkdaşlardan işə, xidmətə daha məsuliyyətlə yanaşmağı tələb edir. Bu mənada müstəqil Azərbaycanın gələcəyini təmin edəcək bacarıqlı mütəxəssislərin hazırlanmasında ali məktəb kitabxanasında elektron resurslardan istifadənin təlim prosesinə təsirinin əhəmiyyətini xüsusi qeyd etməliyik.

Məqalədə də məhz bu kimi aktual məsələyə toxunulur, ali məktəb kitabxanasının müasir tələblərə uyğun fəaliyyətinin əsas istiqamətləri konkret nümunələr əsasında ümumiləşdirilir.

Açar sözlər: *elektron kitabxana, ədəbiyyat, İKT, elektron kataloq, ali məktəb, tədris prosesi, elektron resurslar, informasiya mənbələri*

Резюме. Репутация каждого высшего учебного заведения, наряду с высоким уровнем образования, в большей степени зависит от деятельности библиотечной системы, которая оказывает научно-методическое обслуживание своим сотрудникам и студентам. В настоящее время перед библиотеками стоят огромные задачи, которые требуют от работающих в них сотрудников более ответственно подходить к работе и обслуживанию. В этом смысле следует особо отметить важность использования электронных ресурсов в библиотеке высшей школы в образовательном процессе при подготовке квалифицированных специалистов, которые обеспечат будущее независимого Азербайджана.

В статье также затрагиваются многие актуальные проблемы, на конкретных примерах обобщаются основные направления деятельности университетской библиотеки в соответствии с современными требованиями.

Ключевые слова: *электронная библиотека, литература, ИКТ, электронный каталог, высшая школа, учебный процесс, электронные ресурсы, источники информации*

Summary. The reputation of each higher education institution, along with high-level education, depends more on the activity of the library system, which provides scientific-methodical services to its employees and students. At present, libraries are faced with enormous tasks, which require employees working there to approach work and service more responsibly. In this sense, we should especially mention

the importance of the use of electronic resources in the higher school library on the educational process in the preparation of skilled specialists who will ensure the future of independent Azerbaijan.

The article also touches on such an actual issue, the main directions of the operation of the university library in accordance with modern requirements are summarized on the basis of concrete examples.

Key words: *electronic library, literature, ICT, electronic catalog, higher school, educational process, electronic resources, information sources*

Məlumdur ki, hər bir ali məktəbin fəaliyyəti onun təhsil sahəsində qazandığı təhsil göstəricilərinin keyfiyyəti və təlimdə yeni innovativ metodlardan bacarıqla istifadə etmək imkanları ilə seçilir. Bu işdə təhsil ocağının demək olar ki, bütün strukturlarının üzərinə eyn səviyyədə məsuliyyət düşür. Bu baxımdan bu gün ali məktəb kitabxanasının, o cümlədən orada elektron resurslardan istifadənin təlimin keyfiyyətinə təsirini xüsusi qeyd etməliyik. Nəzərə alsaq ki, kitabxana təhsil ocağının təlim-tərbiyə və elmi tədqiqat prosesini, eləcə də zəruri ədəbiyyatla və informasiya materialları ilə təmin edən və bilikləri yayan intellektual əlaqələrin təmin edilməsinin əsas mənbəyidir, onda dediklərimizi xüsusi vurğulamağa bəlkə də ehtiyac olmaz.

Təhsil ocağının nüfuzunu şərtləndirən əsas amillərdən biri də kitabxananın əməkdaşlara, tələbələrə, deməli, bütün oxuculara göstərdiyi xidmətlə bağlıdır. Burada xidmət zamanı müasir texnologiyalara müraciət və onlardan istifadə vəziyyətin kökündən dəyişməsinə, daha dəqiq desək, oxuculara maksimum səviyyədə yanaşa biləcək yeni xidmət forma və üsullarının yaranmasına gətirib çıxaracaq. Eyni zamanda, kitabxanada mövcud iş mexanizminin daha da təkmilləşməsi qısa zaman kəsiyində yeni xidmət modelinin üstün cəhətlərini göstərmiş olacaq. Başlıca məqsəd kitabxananın gələcək fəaliyyətinin daha da zənginləşməsinə nail olmaqdır. Məhz belə bir şəraitdə yeni yanaşma və informasiya məlumatlarını elmə tətbiqinə, oxucuların qabaqcıl informasiya imkanlarına yiyələnmək mümkündür.

Təcrübə göstərir ki, yuxarıda qeyd etdiyimiz həlli vacib məsələlərin reallaşması ali təhsil müəssisəsində kitabxana sisteminin fəaliyyətinin yeni, müasir tələblər səviyyəsində təşkil olunması ilə bərabər, birbaşa olaraq təlimin keyfiyyətinə təsir göstərən ən başlıca amillərdəndir. Nəzərə alsaq ki, artıq bütün kitabxanalar elektronlaşdırılıb onda yeni modelin aktuallığını ilk baxışdan duymaq olar. Təbii ki, elektron kitabxananın təşkili və elektron resurslardan istifadə

məsələsinin təmin olunmasını ali məktəblərdə təlimin keyfiyyətini müəyyənləşdirən əsas şərt kimi qəbul etmək olar. Bu zaman tələbələr kitab və elektron materiallardan istifadə etməklə onlara lazım olan informasiyaları əldə edə bilirlər. Bu mənbələr onlarda daha zəruri bilik və bacarıqlar qazanmağa imkan verir. Bunlar olmadan nəinki hər hansı bir ali məktəbdə, təhsil müəssisəsində, ümumilikdə təhsil sistemində keyfiyyət məsələsindən danışmaq ən azından sadəlövlük olardı.

Müasir kitabxana sistemində əsas mənbə kifayət qədər informasiyanı özündə əks etdirən və istifadə olunmasını təmin edən internet və kompüter sistemlərinin mövcudluğudur. Amma bu kim vacib bir məsələnin həyata keçirilməsi heç də asan məsələ deyil. Bunun üçün ilk növbədə ən vacib məsələ həmin məlumatların mühafizəsinin təminatı məsələsinə nail olmaq və işlənməsi prosesini təşkil etməkdir. Qeyd olunan prosesin reallaşması isə bu məlumatların xüsusiyyətlərinin açıq şəkildə göstərilən təsvirləri olmadan mümkün deyil. Belə təsvirlər bu funksiyaları yerinə yetirən program təminatı üçün, eləcə də istifadəçilər üçün onlardan mövcud vəziyyətlərdə istifadə etmək, qiymətləndirmək, şərh etmək və təhlil etmək üçün lazımdır. Bu tip təsvirlərə kitabxanaşünaslıqda metaverilən deyilir. Onlar xüsusilə hazırkı informasiya məkanında mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Metaməlumatların xüsusiyyətləri, tərkibi və funksiyaları daha çox istifadə olunduqları sistemlərin tətbiqinə texnologiyalarından, göstərdikləri mənbələrin xüsusiyyətlərindən, həm də onların əhatə dairəsindən və s. asılıdır. Metaverilənlər bütövlükdə kitabxananın məzmununu, onu təşkil edən informasiya resurslarını, kolleksiyalardakı fərdi mənbələri, onların təsnifçiləri, kitabxananın informasiya ehtiyatlarına sahib olan təşkilatlar, istifadəçilər, bir sıra digər informasiya obyektləri və bu kimi sistemlərin xidmətlərini təsvir edir. Təsədüfi deyil ki, metaverilənlər hazırda həm informatika, həm də kitabxana-bibliografika sahəsində tədqiqata cəlb olunan əsas mövzulardan

dır. Bütün bunlar isə son nəticədə xidmət istifadəçiləri üçün məlumatların əlçatanlığına imkan yaratmaqla onlar arasında informasiya mübadiləsinin təmin etmiş olar. Bütün bunlara nail olmaq üçün kitabxana əməkdaşları da oxucularla münasibətdə daha həssas, səmimi və işgüzar olmalıdırlar. Eyni zamanda, kitabxanada elektron fondun yaradılması, elektron kataloqun təşkili, belə bir kitabxana vasitəsilə xidmətin fəaliyyətini daha da təkmilləşdirmək və onların müasir tələblər səviyyəsində qurulmasına nail olmaq lazımdır. Digər tərəfdən, xidmətdə aparılan islahatlar müqabilində xidmətdə elektron inventarlaşma təmin, beynəlxalq kitabxana sisteminə məlum olan qabaqcıl texnologiyaların mənimsənilməsi təmin edilməlidir.

Ali məktəb kitabxanasında elektron resurslardan istifadənin təlimin keyfiyyətinə təsir edən əsas amillərdən biri də məlumat araşdırma bacarıqlarının təmin olunmasıdır. Bu həm də təhsil sahəsində yüksək nəticənin əsas şərtlərindəndir. Bunun üçün kitabxana əməkdaşlarından oxucuların müraciətlərinə daha diqqət və qayğı ilə yanaşmaq, hətta bir çox hallarda həssas olmaq tələb edilir. Bu zaman əməkdaşlar oxucuların maraq və istəklərinə xüsusi yanaşmalı, onlara elektron kitabxanada mövcud olan bütün xidmət növlərindən istifadə etmələrinə hərtərəfli

şərait yaratmalıdırlar. Müraciət edən hər bir oxucunu maraqlandıran informasiya mənbələrini araşdırıb tapmaqla onların kitabxanada geniş istifadə olunmasını təşkil etmək lazımdır. Veb-sayt vasitəsilə oxucular üçün gərəkli sayılan elektron kitablar və nəşrlər, digər mənbələr sisteminə giriş əlçatan olmalıdır. Bu hər şeydən əvvəl tədris prosesində müəyyən problemlərlə üzləşərək kitabxanaya üz tutan tələbə və müəllimlərin bu xidmətə olan etibar və inamını da artırmış olur.

Problemin aktuallığı. Müasir ali məktəb kitabxanasının qarşısındakı əsas vəzifələrdən biri də bu xidmət sahəsinin fəaliyyətini təkmilləşdirməklə elektron tipli modelə uyğun olaraq yeni sistemin formalaşdırmasıdır. Bu kimi vacib məsələnin həlli ilk növbədə təhsil ocağında təlimin keyfiyyətinə təsir edən amillərdən hesab olunur. Məqalənin də aktuallığı onun məhz belə bir vacib mövzuya həsr edilməsi ilə bağlıdır.

Problemin yeniliyi. Məqalədə informasiya mənbələrinin ən vacib növü hesab edilən metainformasiya konsepsiyasına toxunulmuşdur. Onların mahiyyəti, xüsusiyyətləri və funksiyaları barədə məlumat verilmişdir.

Problemin praktik əhəmiyyəti. Məqalədən ali məktəblərlə yanaşı, digər təhsil müəssisələrinin də kitabxana sisteminin əməkdaşları yararlanırlar.

Ədəbiyyat:

1. İsmayılov, X.İ. Kitabxana işinin təşkili və idarə edilməsi: Dərslik. / X.İ. İsmayılov. – Bakı, 2009. – 392 s.
2. Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya. Elmi-nəzəri, metodik və təcrübi jurnal. Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi və BDU-nun birgə nəşri, 2012, № 1.
3. İsmayılov, N. M.F. Axundzadə adına Azərbaycan Milli Kitabxanasının bibliografik verilənlər bazaları. / N. İsmayılov, N. Xəlilova. // “Elektron kitabxanaların təşkili və formalaşması problemləri” mövzusunda onlayn respublika elmi konfransının materialları. – Naxçıvan, 2021.
4. C. Əliyeva. Universitet həyatında kitabxananın rolu. ADU-nun informasiya bülleteni. – Bakı, 2019, 19 sentyabr.

E-mail: samira.gadziyeva.79@mail.ru

Rəyçilər: ped.ü.fəls.dok. L.A. Məmmədli,
ped.ü.fəls.dok., dos. N.Ş. Muradova

Redaksiyaya daxil olub: 30.10.2023